

Wstęp

Niniejsza publikacja, zatytułowana *Peregrynacje, migracje i wędrowanie: motyw podróży w kulturze koreańskiej*, stanowi trzeci już z kolei tom opublikowany w serii *Coreana Varsoviensia*. Jego motywem przewodnim jest podróż, jeden z najpopularniejszych, a zarazem najważniejszych toposów kulturowych, który od zarania dziejów, właściwie we wszystkich kulturach, określał życiowe doświadczenia człowieka w ich wymiarze dosłownym i metaforycznym, topograficznym i filozoficznym, historycznym i alegorycznym, egzystencjalnym i estetycznym. Powiązany z uniwersalnym motywem drogi i wędrowania, służył też jako istotne źródło odniesień kulturotwórczych, obecnych w dziełach historiograficznych, literackich i artystycznych.

Nieprzypadkowo zatem motyw podróży stał się głównym tematem tego tomu. Podróż w swoich wielorakich odsłonach zdaje się bowiem kształtować kulturową tożsamość Koreańczyków, tak w wymiarze indywidualnym, jak zbiorowym. Masowy napływ tunguskich plemion Ye i Maek w epoce brązu zapoczątkował wyłanianie się państwowości koreańskiej, a migracje ich potomków odzwierciedlały burzliwe dzieje Korei. Na przestrzeni stuleci Koreańczycy byli wielokrotnie zmuszani do tułaczki, czy to w wyniku najazdów Mongołów (1231–1270), czy to w wyniku ataku japońskiej armii Toyotomiego Hideyoshi (1592–1598), czy wreszcie tragicznej w skutkach wojny koreańskiej (1950–1953). W rezultacie politycznych procesów, przełomowych momentów dziejowych i zażartych konfliktów ideologicznych Koreańczycy przeistoczyli się w wiecznych tułaczy, którzy wyruszają w drogę, by szukać schronienia i miejsca na nowy dom. Ich podróż, będąca świadectwem indywidualnych i zbiorowych

dramatów, została udokumentowana w licznych pracach historycznych, służąc jako bezcenne źródło poznania dziejów Korei.

Co równie istotne, znalazła ona swój wyraz również w sztuce i literaturze koreańskiej, które nieustannie zadają pytania o sens podejmowania wędrówki, eksplorując jej różne aspekty – egzystencjalny, filozoficzny i estetyczny. To właśnie literatura i sztuka koreańska pozwoliły pogłębić istotę podróży, odsłoniły jej wielorakie konteksty duchowe i funkcje pragmatyczne, a ponadto wykreowały różnorodne jej wizje – zarówno afirmującą, w której wzbogaca one życie człowieka, pozwala uwolnić się od przytłaczającego ciężaru rzeczywistości i staje się źródłem przeżyć metafizycznych, jak i skrajnie pesymistyczną, gdy podróż odziera człowieka z jego godności, wyzwala w nim lęki, pogłębia poczucie alienacji i wiedzie do zatracenia.

Ten złożony, a przecież wciąż fragmentaryczny obraz wzbogacają opisy wypraw handlowych i misji dyplomatycznych, które podejmowane były już w czasach starożytnych. Pozostają one na marginesie rozważań naukowych, choć nie ulega wątpliwości, że wpłynęły w zasadniczy sposób na rozwój stosunków gospodarczych nie tylko państw koreańskich, lecz także całego obszaru, a ponadto służyły podtrzymywaniu relacji politycznych i odgrywały kluczową rolę w wymianie dóbr cywilizacyjnych. Ten złożony obraz dopełniają wreszcie pielgrzymki, podejmowane w minionych stuleciach przez wyznawców Buddy i popularyzatorów nauk Konfucjusza. Przedzierając się przez nieznanne szlaki, poznawali oni tajniki nowych doktryn, by po powrocie do kraju przekazywać je kolejnym pokoleniom.

Wiele z przywołanych powyżej zagadnień zostało rozwiniętych i opublikowanych w niniejszym tomie, który – podobnie jak dwa tomy opublikowane wcześniej – cechuje znaczące zróżnicowanie, odzwierciedlające zainteresowania badawcze autorów i ich naukowe pasje.

Nieprzypadkowo jednak tom ten otwiera tekst *Trasy pielgrzymek i wypraw handlowych dawnej Korei – wprowadzenie do problematyki badawczej*. Jakub Taylor podjął w nim próbę zrekonstruowania sieci dróg handlowych i tras pielgrzymek przemierzanych od czasów starożytnych do X wieku. W swoim obszernym studium wyeksponował kosmopolityczny wymiar dziejów tej epoki, a ponadto – co równie

istotne – dowiódł ogromnej roli kontaktów gospodarczych i religijnych, które jeszcze w minionym stuleciu pozostawały w cieniu historii politycznej.

W tym samym nurcie rozważań pozostaje drugi test, zatytułowany *Obraz Indii w relacji mistrza Hyecho*. Renata Czekalska opisała w nim wyprawę mnicha Hyecho (ok. 700–780), którą ten odbył do Indii w pierwszej połowie VIII wieku. Autorka wykorzystowała relację koreańskiego mnicha – dodajmy, pierwszą relację stworzoną przez Koreańczyka – i na jej podstawie odtworzyła wędrówkę Hyecho do słynnych świątyń buddyjskich. Nie ograniczyła się jednak do zrekonstruowania trasy pielgrzymki, lecz wywód swój wzbogaciła licznymi komentarzami na temat cywilizacji indyjskiej, wykazując w ten sposób, że zapiski Hyecho nie mają charakteru wyłącznie sprawozdawczego, lecz mogą pretendować do miana dzieła literatury podróżniczej.

Kolejny tekst, *Od pogłoski do popkultury – tajne wyprawy koreańskich inspektorów* (amhaeng ōsa), zawiera opis instytucji sekretnych inspektorów, którzy w średniowiecznej Korei mieli nadzorować działania administracji państwowej i tropić wszelkie nadużycia prowincjonalnych urzędników. Kamila Kozioł, autorka tego tekstu, opisała proces powoływania tajnych rewizorów, ich obowiązki i trudne warunki pracy, przysługujące im przywileje i towarzyszące zagrożenia. Przywołała też sylwetki najśłynniejszych rewizorów, wykazując, że już w czasach średniowiecznych stali się oni źródłem inspiracji artystycznych i zostali poddani procesowi mitologizacji, który przybrał na sile w czasach współczesnych, kiedy to postaci tajnych rewizorów stały się bohaterami dzieł kultury popularnej.

W tekście *Motywy podróży w koreańskich poematach kasa: kontemplacja, dyplomacja, wygnanie* Ewa Rynarzewska podjęła próbę interpretacji motywu podróży na przykładzie tak zwanych „podróżnych poematów kasa” (*kihaeng kasa*), nurtu powstałego w obrębie poematów *kasa*, jednego z głównych gatunków koreańskiej twórczości klasycznej, cieszącego się popularnością w środowisku elit społecznych i intelektualnych państwa Chosŏn (1392–1910). Na podstawie wybranych utworów Autorka wyodrębniła i opisała trzy zasadnicze nurty „podróżnych poematów kasa”: estetyczny, historyczny

i polityczny. Pierwszy nurt obejmował utwory sławiące wędrówki krajoznawcze, do drugiego nurtu należały poematy dyplomatyczne, służące jako sprawozdanie z wypraw poselskich, a utwory reprezentujące ostatni nurt poruszały motyw wygnania i życia na banicji.

Kolejny tekst, zatytułowany *Podróż jako metafora: poszukiwanie drogi do wolności osobistej i samorealizacji w twórczości Na Hye-sök*, pozostaje w kręgu literatury koreańskiej i poświęcony jest podróżom Na Hye-sök – koreańskiej artystki, pisarki i felietonistki, działaczki społecznej i prekursorki koreańskiego feminizmu. Anna Diniejko-Wąs łączy w nim realny wymiar podróży z jej wymiarem metaforycznym i wykazuje, że zagraniczne wojaże i kontakty z nowym, nieznanym światem miały decydujący wpływ na rozwój intelektualny i duchowy Na Hye-sök, a także pozwoliły jej podjąć decyzje co do własnej drogi życiowej, za które ostatecznie przyszło jej zapłacić bardzo wysoką cenę.

Dramatyczny aspekt podróży jest tematem kolejnego tekstu, zatytułowanego *Niekończąca się tułaczka. Ucieczka z Korei Północnej na przykładzie filmów Crossing i Dzienniki z Musan*. Roman Husarski eksploruje w nim problemy, z jakimi mierzą się uciekinierzy z Korei Północnej, którzy padają ofiarą dyskryminacji, stygmatyzacji, licznych uprzedzeń i krzywdzących stereotypów. Autor pogłębia to zagadnienie na przykładzie dwóch przywołanych w tytule filmów i zwraca uwagę na skalę wyzwań, przed jakimi stoją Koreańczycy. Stawia diagnozy, a jednocześnie zadaje pytania o możliwość zjednoczenia dwóch Korei, wykraczając w swoich rozważaniach poza krąg zagadnień artystycznych.

Ostatni z tekstów, zatytułowany *Koreańskie wędrówki frazeologiczne: opis czasowników ruchu na przykładzie kada ('iść')*, przynależy do dziedziny językoznawstwa, zarazem wpisuje się w zasadniczy temat tomu, gdyż Jeong In Choi analizuje w nim koreański czasownik ruchu „iść” (*kada*). Z niezwykłą skrupulatnością wyjaśnia jego złożoność, specyficzne konteksty użycia, niuanse znaczeniowe, związki frazeologiczne i wyrażenia idiomatyczne. Liczne przykłady, przywołane w artykule, mają wartość nie tylko teoretyczną, ale także praktyczną i niewątpliwie zaspokoją ciekawość osób mierzących się z nauką języka koreańskiego.

Zasadniczym zamysłem Autorów, którzy przyjęli zaproszenie do współpracy, było zwrócenie uwagi na nieznane wciąż w Polsce aspekty kultury koreańskiej i podjęcie tematów nieobecnych w polskim dyskursie naukowym. Pozostaje mieć nadzieję, że materiał zgromadzony w najnowszym tomie wzbudzi zainteresowanie polskiego czytelnika i pogłębi zrozumienie kultury koreańskiej.

Ewa Rynarzewska

Warszawa, III 2023 r.